

## 16 VERDIDEBATT



# Romeros evangelium

I dag er det 100 år siden Óscar Romero, den mest kjente katolske martyren i Latin-Amerika ble født.

## MARKERING HANS EGIL OFFERDAL

Internasjonal rådgiver,  
Universitetet i Bergen



‘Man kan drepe profeten, men ikke hans tale om rettferdighet’. Slik lyder strofen i en salvadoransk sang om Óscar Romero. 15. august er det 100 år siden den mest kjente katolske martyren i Latin-Amerika ble født. Der omtales han som stemmen til de stemmeløse. Den brasilianske biskopen og poeten, Dom Pedro Casaldáliga, gav erkebiskopen tittelen St. Romero av Amerika.

Romeros urokkelige kamp mot sosial og økonomisk ulikhet i El Salvador, og hans meget vokale forsvar av de fattige, førte til at han måtte bøte med livet. Den 24. mars 1980 ble Romero myrdet ved alteret mens han holdt en minnegudstjeneste i kapellet på et lite kreftsykehus i hovedstaden San Salvador.

**Effektiv og tradisjonstro.** 15. august 1917 ble Óscar Arnulfo

Romero y Galdámez født i byen Ciudad Barrios, øst i El Salvador. Etter sine studier gjorde han raskt karriere i kirken, mye på grunn av sine analytiske evner, men også fordi han var meget effektiv og tradisjonstro. Blant annet var han sekretær for den salvadoranske bispekonferansen, rektor ved presteseminaret i San Salvador og leder av sekretariatet for bispekonferansen i Mellom-Amerika og Panama.

Pave Paul VI gjorde den 53 år gamle presten til hjelpebiskop i 1970 og biskop i 1974. Romero ble regnet som en heller konservativ ung biskop, men likevel som en som hadde sterk rettferdighetsans og ekte omsorg for de fattige. 3. februar 1977 ble Óscar Romero utnevnt til erkebiskop av San Salvador. Dermed var han den øverste biskop i El Salvadors kirke.

I Den katolske kirkes historie er Romero en av to erkebiskoper som har blitt myrdet ved alteret. For å finne en tilsvarende hendelse må en helt tilbake til 29. desember 1170, da Thomas Becket ble drept i katedralen i Canterbury. Slik sett er Romero, i seg selv, en fremtredende skikkelse i kirkehistorien.

**Martyr.** Dette kontinentet, hvor en finner den høyeste økonomiske ulikhet i verden, har mistet flere biskoper på voldelige måter. 3. februar 2015 – på dagen 38 år etter at Romero ble utnevnt til erkebiskop – kunn gjorde Vatikanet at Romero var en martyr som ble «myrdet på grunn av hat mot troen». Men, Romero er langt fra den eneste biskop som har blitt likvidert i Latin-Amerika. Biskop Enrique Angelelli ble myrdet under militærdiktaturet i Argentina i 1976. Den guatemalanske biskopen Juan Gerardi ble, bokstavelig talt, slått i hjel i 1998, bare to dager etter at han hadde offentliggjort funnene til kirkens sannhetskommissjon i landet. Så, hva er det som er så spesielt med Romero?

Erkebiskopens profetiske fordømmelse av urettferdigheten i samfunnet gjorde at han ble umåtelig populær hos de fattige og undertrykte. Han var deres eneste støtte både i tale og handling, og det faktum at han hadde særdeles en høytstående stilling i kirken gikk ikke upåaktet hen i noen del av befolkningen. Det var også Romeros uredde analyser av årsakene til nød, ulikhet



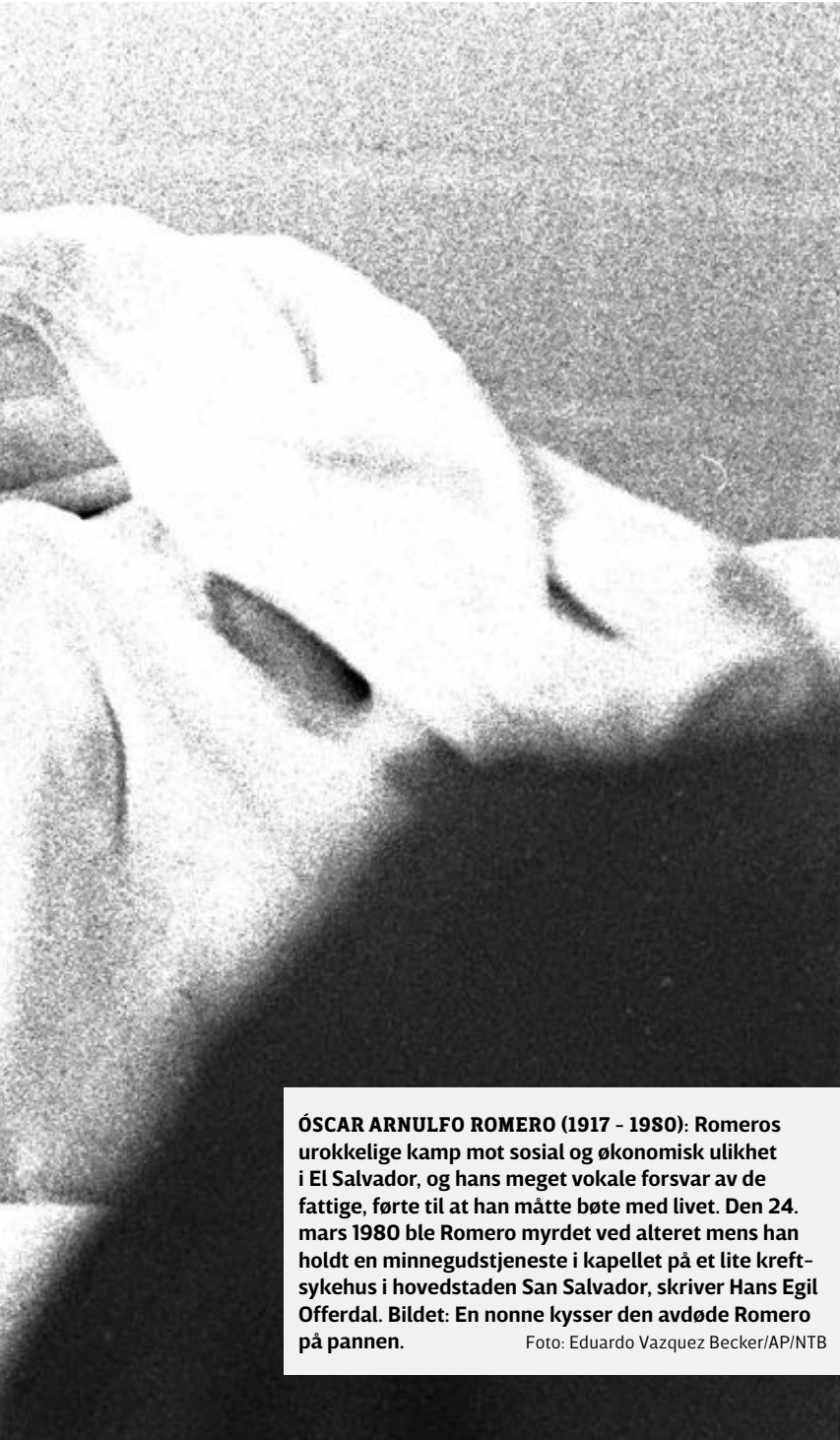
**Det var Romeros uredde analyser av årsakene til nød, ulikhet og elendighet, som til slutt gjorde at han ble myrdet.**

og elendighet i samfunnet som til slutt gjorde at erkebiskopen ble myrdet.

I en biografi (2015) om Romero, understreker den italienske historikeren Roberto Morozzo Della Rocca, at det var Romeros sterke katolske tro som gjorde at erkebiskopen «elsket de fattige, og forlangte sosial rettferdighet». Han drev ikke med politikk. I Morozzo Della Roccas analyse var Romero ganske enkelt lojal til kirkens lære, og denne «kalte på ham for å skinne evangeliets lys på de verdslige realiteter». Sagt på en annen måte: Romero tok sin oppgave som formidler av kirkens budskap slik han forstod det, og sin rolle som biskop, på det aller største alvor.

**Ekko av kirkefedre.** Han kan sammenlignes med den gammeltestamentlige profeteten Amos. Romeros kritikk av økonomiske forhold i samfunnet er også et ekko av katolske kirkefedre som Basilius den store og Gregor av Nyssa. Deres slakt av datidens egoisme og grådighet fikk pave Frans, da han var kardinal i Buenos Aires, til å kommentere at dersom han repeterte





**ÓSCAR ARNULFO ROMERO (1917 - 1980):** Romeros urokkelige kamp mot sosial og økonomisk ulikhet i El Salvador, og hans meget vokale forsvar av de fattige, førte til at han måtte bøte med livet. Den 24. mars 1980 ble Romero myrdet ved alteret mens han holdt en minnegudstjeneste i kapellet på et lite kreftsykehus i hovedstaden San Salvador, skriver Hans Egil Offerdal. Bildet: En nonne kysser den avdøde Romero på pannen. Foto: Eduardo Vazquez Becker/AP/NTB

«noen av prekenene til de første kirkefedrene ... om hvordan de fattige bør behandles ... så ville de sagt at mine var maoistiske eller trotskistiske».

Når en leser Romeros ord, så er det kanskje ikke så merkelig at eliten i El Salvador anno 1977 fikk tilnærmet panikk. Hva kunne ikke skje dersom de fattige – som utgjorde majoriteten i landet – trodde på erkebiskopen og hans evangelium. Romeros budskap var ikke til å misforstå.

«Kjære kapitalister», forkynte Romero, «vi bruker ikke avgudsdyrkelsen av penger, og penge-makt for å utnytte det mest fattige menneske». Han fortsatte med en konkret oppfordring til de mektige: «Hadde det vært ørlite kjærlighet i deres hjerter, kunne dere gjort folket så glade. Dere med kister fulle av penger, med deres bankkontoer, deres gårder og landområder; hvilket Guds instrument kunne dere vært om dere ikke brukte disse i pur egoisme, men heller til å gjøre folket lykkelige». Det var eksplosive tanker i samtiden og har ikke mindre sprengkraft i dag.

**Ingen stilt til ansvar.** Det er allmenn enighet om at det var lederen for dødsskvadronene i

El Salvador, Roberto D'Aubuisson, som stod bak mordet på Romero. Likevel, hans drapsmenn ble aldri fengslet i El Salvador, og ingen har blitt stilt til ansvar for ugjerningen i det salvadoranske rettsystemet. Ekspertene mener at årsaken ligger i at Roberto D'Aubuisson handlet på oppdrag i fra rike og mektige interesser i El Salvador og salvadoranere i eksil i Miami.

Menneskerettsadvokaten Matt Eisenbrandt har jobbet i mer enn 15 år med å forsøke å bringe Romeros drapsmenn for retten. For noen måneder siden publiserte Eisenbrandt en spennende bok hvor han forteller i detalj om det nitidige arbeidet, men han er usikker på om saken noen gang vil komme opp i en salvadoransk rettssal. Kort etter utgivelsen av boken har imidlertid en dommer i El Salvador gjenåpnet etterforskningen av drapet.

Den katolske kirke i El Salvador håper at pave Frans skal komme til landet for å kanonisere erkebiskopen. Det kan skje tidlig i 2019 da pave Frans skal til Panama. Inn-treffer dette vil det øke Romeros relevans i kirken, og det vil bli enda vanskeligere å tie ham i hjel, selv 100 år etter hans fødsel.

## Riktig vei

Det går ikke i lyn-fart med kvinnelige lederskap i norsk frikirkelighet. Men når historiske, kulturelle og strukturelle barrierer utfordres og løftes bort, ser det lyst ut for kvinnelig lederskap også på denne arenaen.

**PASTORPAR**  
**TONJE FYHN**  
**ELISABETH HUSABØ**  
*Begge pastorer i Salt*

Et hvert kirkelig fellesskap står med én fot i fortiden og én fot i fremtiden. Kvinnelig lederskap i frikirke-Norge er ikke der det burde være, men det står heller ikke stille. Noen av faktorene som gjør at vi ser få kvinnelige ledere, er resultatet av en mangeårig arv som ikke lett lar seg forandre over natten. Manglende kvinner i lederskap peker delvis tilbake på forrige generasjons innsats. Samtidig er det bare vi som er ledere i dag som kan gjøre noe med den fremtidige situasjonen. En like viktig forklaring er derfor at vi ikke er proaktive nok i dagens praksis. Derfor er de to spørsmålene enhver frikirkelig leder må stille seg, disse: Hvilke deler av vår kirkekulturelle arv skaper barrierer for at kvinner utvikler seg som ledere? Og like viktig: Hvilke proaktive tiltak kan vi gjøre i dag for å sikre oss at veien er lettere å finne for neste generasjons kvinnelige ledere? Sakene i Vårt Land (11. august) om kvinnelig lederskap i moderne menigheter synliggjør behovet for å diskutere dette.

**Begrensede kjønnsroller.** La oss se på det første perspektivet. Det er ingen hemmelighet at frikirker i det store og hele regnes for å være konservative. Dette har satt sitt preg ikke bare på teologisk lære, men også på menighetskultur og kjønnsrolle-forståelse. Begrensede kjønnsroller er kanskje den største hemskoen for kvinnelig lederskap i mange kirkelige miljøer. Tradisjonelle kjønnsroller kopieres fra en generasjon til den neste, og forståelsen av handlings- og mulighetsrommet formes av det man har fått modellert. Har man et lederkall som ung kvinne, men aldri ser en kvinne lede både menn og kvinner, begrenser det naturlig nok troen på rekkevidden av sitt eget lederskap. Tanken om underordning er en annen hemsko (som for øvrig feilaktig ble tilegnet Salt i de nevnte sakene).

Konsekvensen av denne logikken er at en hvilken som helst mann har bedre dømmekraft enn en hvilken som helst kvinne. Og naturlig nok vil ingen – verken mann eller kvinne – føle at deres kall og utrustning blir tatt på alvor om man stadig utsettes for vilkårlig sammenligning med en annen person ene og alene basert på kjønn. Da går man heller til en arena hvor man blir verdsatt og får utvikle seg basert på det man kan bidra med, og det har frikirkelige miljøer dessverre flere eksempler på.

Det andre perspektivet handler om hva vi gjør her og nå for å endre struktur, kultur og rekrutterings-vaner slik at neste generasjons kvinnelige ledere kan ta for gitt at veien til lederskap er like åpen for

dem som for kameraten. Her har nok våre miljøer, og kanskje spesielt Pinsebevegelsen, mye å ta igjen. For mange ledere er det ikke et spørsmål om motvilje, men om manglende oppmerksomhet rundt temaet. Da sier det seg selv at utviklingen går sakte – man kan ikke fortsette å gjøre det man alltid har gjort, og forvente nye resultater. Derfor må man gå grundig inn i spørsmål som: Hvordan rekrutterer vi ledere? Hvordan ser prekeplanen vår ut? Hvem preker for ungdommene våre? Hva baserer lønningene våre seg på? Og

**Det er ingen hemmelighet at frikirker i det store og hele regnes for å være konservative.**

utrolig nok: Hvem er det vi ber om å ta notater under møtene våre? Ordne kaffe og frukt?

**Ubalanse.** Kirkene våre er såpass i ubalanse på dette feltet at det holder ikke bare å rydde opp i nedarvede forståelser av hvem som «passer» til å være leder. Man må være i forkant og stille seg spørsmålet: Hva gjør jeg aktivt i dag for å se flere kvinnelige ledere vokse frem? Dette kan ikke overlates til tilfeldigheter, og det kan heller ikke overlates til individet i menigheten. Det må gjøres av menighetens lederskap. For eksempel tilrettelegge for at familieliv og engasjement i menighet lar seg kombinere – også for kvinner.

La oss se på et illustrerende eksempel fra politikkens verden: Margaret Thatcher var ikke uten videre interessert i å øke representasjonen av kvinner i viktige stillinger, og forble en ensom sval på toppen av britisk politikk. Gro Harlem Brundtland, på sin side, sørget for at halvparten av hennes statsråder var kvinner, og den arven satte varig preg på norsk politikk. Kunne hun valgt statsråder med mer politisk erfaring? Mer «typiske» ledertyper? Sannsynligvis. Men da hadde hun fått en regjering som demografisk sett var identisk med den forrige, og utviklingen hadde sneget seg av gårde i samme tempo som før.

Det går ikke i lyn-fart med kvinnelige lederskap i norsk frikirkelighet. Men når historiske, kulturelle og strukturelle barrierer utfordres og løftes bort, ser det lyst ut for kvinnelig lederskap også på denne arenaen. Spørsmålet som menighetsledere må avklare er hvilken rolle de ønsker å ha i den utviklingen.